

1. Державний архів Тернопільської області (Далі ДАТО). – Ф.148. – Оп.1. – Спр. 16.
2. ДАТО. – Ф.148. – Оп.1. – Спр. 18.
3. Бородинська Л. І. Становлення та розвиток євангельських християн у Польщі (1918–1939 рр.): Автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. іст. наук: спец. 09.00.11. „Релігієзнавство” / Л. І. Бородинська. – К., 2009. – 20 с.
4. Борщевич В. Українське церковне відродження на Волині (20–40-ві рр. XX ст.) / В. Борщевич. – Луцьк, 2000. – 253 с.
5. Власовський І. Нарис історії Української Православної Церкви: У 4 т., 5 кн. / І.Власовський. – К., 1998. – Т. 4. – Ч. 2. – 398 с.
6. Коротке описання Волинського єпархіального Зібрання представників духовенства і мирян 3–10 жовтня 1921 року в Почаївській Лаврі // Православна Волинь. – 1922. – № 1–4.
7. Купранець О. Православна церква в міжвоєнній Польщі: 1918 – 1939 / О. Купранець. – Рим, 1974. – 235 с.
8. Кукурудза А. Р. Демократизація православ'я 20-х рр. XX ст. (український контекст) / А. Р. Кукурудза. – Рівне, 2008. – 249 с.
9. Річинський А. В. Проблеми української релігійної свідомості / Упоряд. А. Колодний, О. Саган. – К., 2000. – 432 с.
10. Савчук Б. За українську церкву (Національно-церковний рух на Волині у 20–30 рр. XX ст.) / Б. Савчук. – Івано-Франківськ, 1997. – 116 с.
11. Свитич А. Православная церковь в Польше и ее автокефалия // Православная Церковь на Украине и в Польше в XX столетии. 1917–1950 гг.: Сборник / А. Свитич. – М., 1997. – С. 87–290.
12. Стоколос Н. Г. Конфесійно-етнічні трансформації в Україні (XIX – перша половина XX ст.) / Н. Г. Стоколос. – Рівне, 2003. ? 480 с.

SUMMARY

Volinien diocese collection 1921 and interconfessional situation in an edge

In the article activity of Volinien diocese collection 1921 in Poshav is represented on a background interconfession relations in a region. Attention is concentrated on the relationships of rule with catholics, protestants, transformations of leading organs of orthodox church on Volini of 20 th XX item

Key words: confession, national getting up, ukrainizatsiya of orthodoxy, interconfession relations, orthodoxy, greec-katholic, catholic church.

Богдан Лазорак,

аспірант кафедри давньої історії України та спеціальних історичних дисциплін Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка

СТАТУТ ЛЕВА ШЕПТИЦЬКОГО ДЛЯ ЛЬВІВСЬКОГО ХРЕСТОВОЗДВИЖЕНСЬКОГО БРАТСТВА 1762 Р.

Стаття складається з передмови та документа. У передмові подано короткий огляд історіографії дослідження церковних братств, які існували на передмістях м. Львова

у XVI–XVIII ст. Проаналізовано інституційно-правову роль братських статутів, їхній зміст і тип формуляра в другій половині XVIII ст. Також публікується невідомий статут Львівського церковного братства Воздвиження Чесного Хреста, затверджений Левом Шептицьким у 1762 р.

Ключові слова: церковне братство, книга-статут, Львівське церковне братство Воздвиження Чесного Хреста.

Складовою історії національних громад міста Львова у XVII–XVIII ст. є історія української громади, діяльність якої репрезентувалася релігійною діяльністю церковних братств [25, с. 66–67]. Центральним мирянським об'єднанням української громади м. Львова, котре представляло та захищало інтереси “латино-уніатів” з боку провладної польської громади, було Львівське Ставропігійне братство, яке своїм авторитетом змогло згуртувати навколо своєї національної “місії” всі передміські братства: Св. Миколая [26], Св. Йоана Богослова [28, с. 13], Св. Параскеви П'ятниці [28, с. 10–11], Богоявлення [28, с. 14–15], Воскресення [28, с. 11], Св. Теодора [20], Св. Хреста [28, с. 15] та ін. [28].

У порівнянні з Успенським братством [29–31], джерельна база вивчення історії передміських церковних братств м. Львова у другій половині XVII ст., а особливо у XVIII ст., коли місто було центром крилоського намісництва, залишається недослідженою. Відтак, наші уявлення про інституційне оформлення, релігійну та фінансово-господарську діяльність уніатських церковних братств Львова часто зводяться лише до складної локалізації церков, при яких вони існували. Так, зокрема, було у випадку пошуку місця розташування храму Різдва Пресвятої Богородиці (Зборовотарнавської) [23, с. 162, 228, 238] львівським істориком-архітектором Ігорем Бокалем. На думку дослідника, особливих втрат український Львів зазнав після т. зв. Йосифінської касати, яка, властиво, і призвела до знищення багатьох храмів східного обряду [22, с. 22–37]. Іншими словами, поряд із зникненням Богородичної церкви на Тарнавці, очевидно, зник і архів тамтешнього братства, а тому чимало фактів з його історії назавжди залишаться нез'ясованими. Зауважимо, що оригінал статуту цього братства від 1697 р. сьогодні зберігається у фондї Антона Петрушевича, відділу рукописів Львівської наукової бібліотеки ім. В. Стефаника НАН України [2]. Окрім артикулів, ця книга-статут містить також інвентар цієї церкви з XVIII ст, а також братський реєстр від 1777 р.

Серед усіх передміських церковних братств м. Львова одним з найменш досліджених є братство Воздвиження Чесного Хреста. На жаль, про перший збудований храм нам нічого невідомо, як і про те, з яких причин він був втрачений чи перебудований. Фактично, крім декількох опублікованих джерельних згадок та коротких вісток у культових “Історичних проходах по Львову”, інформація про церковне братство при Воздвиженській церкві відсутня.

Згідно з локалізацією Івана Крип'якевича [27, с. 64], Воздвиженська церква була парафіяльною святиною Личакова (Лоншанівка, Галицьке передмістя) [36, с. 13–16] і розташовувалася неподалік Кайзервальда [23, с. 169, 180–181], вище костела Св. Антонія. Найдавнішу згадку про існування храму в XVI ст. вперше продатував 1529 р. львівський священик Ф. Лубенський [28, с. 15], тоді коли І. Крип'якевич [27, с. 64] датує храм не раніше 1539 р. Проте, обидва дослідники зійшлися на думці, що наприкінці XVI ст. при церкві вже існувало братство [28, с. 64]. Частково

цей період історії братства проаналізувала російська дослідниця Світлана Лукашкова [31, с. 306–307]. У протоколах засідання Львівського Ставропігійного братства знаходимо інформацію про Андрія Рибітву, який 4 травня 1617 р. з'явився на зібрання усіх міських братств до Успенської церкви, де до загального збору доклав 1 золотий від імені Хрестовоздвиженського братства [14, с. 12]. У 1600 р. в сиропусну середу братчики Возвиженського братства Сидір та Федір Поворозники вручили Успенському братству 16 золотих [14, с. 25]. В актах соборових постанов Львівсько-Галицько-Кам'янецької єпархії XVI–XVIII ст., опублікованих Ігорем Сковчилясом, читаємо про якогось Павла Василевича, який 20 липня 1667 р. від імені братства Чесного Хреста брав участь у виборах Йосифа Шумлянського на єпископську катедру [17, с. 95]. В цілому Іван Крип'якевич зазначив той факт, що Воздвиженська парафія у XVI ст. була однією з найбідніших парохій Львова і давала найменші пожертвування [27, с. 64].

Перші відомості про діяльність Воздвиженського братства на початку XVIII ст. виявляємо в актах, опублікованих Андріаном Копистянським у «Ювілейному збірнику», присвяченому 350-річчю Львівської Ставропігії. В документі про нараду львівських братств і духовництва, котра була скликана Варлаамом Шептицьким у 1712 р. з метою відстоювання прав греко-уніатської громади Львова на чолі з Львівським Успенським братством, сказано про участь у цьому соборі братчиків Воздвиженської церкви: Константина Округлого та Івана Блащича [15, с. 27].

Необхідним моментом дослідження історії передміських братств м. Львова є, зокрема, локалізація братських церков. На підставі австрійських карт 1775 р. львівський дослідник Мирон Капраль уперше локалізував місце розташування храму Воздвиження Чесного Хреста станом на 1772 р. [25, карта 2]. Про існування храму в цей час дізнаємося також зі списку парафій, складеного о. Дмитром Блаже-йовським [21, с. 167]. Відомим фактом в історіографії Львівського Воздвиженського братства є знесення храму царем Йосифом II у 1786 р [27, с. 64].

Таким чином, у XVI–XVIII ст. церковне братство Воздвиження Чесного Хреста було одним із найвіддаленіших щодо міських мурів передміських братств м. Львова. Проаналізувавши факти, представлені в напрацюваннях дослідників минулого цього братства, можна зробити висновок, що в його історії ще нез'ясовано низку важливих питань: 1) перехід православного Хрестовоздвиженського братства на унію та його інституційне оформлення; 2) внутрішня організація братства; 2) особливості релігійної та фінансово-господарської діяльності та ін.

Віднайдення братських статутів, а також їх подальші публікації та аналіз у комплексі з іншими типами документів (книги протоколів засідання, акти візитацій, книги духовного єпископського суду у Львові та ін.) допоможуть з'ясувати події з історії церковних братств не тільки на локальному рівні парафій, але й на рівні всього уніатського крилоського намісництва з центром у Львові.

У XVIII ст. головним правовим документом, який узаконював інституційне оформлення церковних братств у рамках внутрішньо-парафіяльної організації мирян Львівсько-Галицько-Кам'янецької єпархії [34; 39] залишався братський статут. Він забезпечував найбільш оптимальний механізм функціонування братства як особливої замкнутої інституції в межах усього парафіяльного середовища. Братський статут підтверджувався вищою церковною єпархіальною владою в особі

уніатського єпископа або ж іншою довіреною особою, котра представляла владу Унійної Церкви в усталеному правовому порядку (інколи офіціали від імені єпископа вручали братствам статuti та ерекціїні грамоти). Статут (артикули братства) виконував роль постійного інформаційного джерела для учасників братства, даючи відповіді на питання: 1) як організовується колегіальна влада у братстві і як вона співвідноситься з владою священника; 2) які функції має виконувати братство, аби задовольняти потреби парафіян; 3) що братство може і, навпаки, не може чинити в різних конкретних ситуаціях (не правові позики грошей, наклепи та ін.). В артикулах було закладено принцип колегіальності дій церковного братства, який “витримав” перехід братств до унії та численні постанови єпархіальних соборів. Маючи “на руках” статут, братство визнавалося з боку греко-уніатської церковної влади цілком легітимною та водночас підконтрольною духовній владі мирянською організацією.

Попередній досвід публікацій братських статутів XVIII ст. в історичній науці ще настільки незначний, що не дозволяє відтворити цілісну картину процесу латинізації церковних братств [13, с. 810; 16, с. 435–441; 18; 19, с. 687–691; 40].

У XVIII ст. статут здебільшого мав форму книги. Більшість таких статутів було виявлено у фондах відділу рукописів та стародруків Національного музею у Львові [4–8; 9, арк. 1–4 зв.; 10]. Декілька таких книг зберігаються у фондах відділу рукописів Львівської наукової бібліотеки ім. В. Стефаника НАН України [1–3]. Невелику групу братських книг-статутів нещодавно віднайдено в архівосховищах Києва [11; 12].

У період правління Лева Шептицького (1749–1779 рр.) на рівні формулярів тексти братських статутів були якісно змінені до форми стародруку [8]. У таких формулярах статутів були спеціально відведені пропущені місця для впису від руки найважливіших відомостей, що стосувалися братства (титул церкви, місце (місто, передмістя, село), в якому стояла церква, титуляція ієрея, що мав затвердити братство, місце для печатки тощо). Така форма книги-статуту явно спрощувала етап підготовки документа, що в цілому сприяло уніфікації братських статутів. На думку Я. Ісаєвича, формуляри сприяли витісненню тих статутів, які передбачали незалежність братств від церковної ієрархії, тоді як нові уніатські тексти зобов’язували братчиків підпорядковуватися духовенству [24, с. 22]. Нещодавно у фонді відділу рукописів та стародруків Національного музею у Львові було виявлено книгу-статут церковного братства при церкві Воздвиження Чесного Хреста, затверджений Левом Шептицьким у 1762 р. [9, арк. 1–4 зв.]. Документ має форму стародруку. Передусім знахідка свідчить про те, що можливості відкриття нових документальних джерел до історії передміських братств Львова в унійний період їхньої історії далеко не вичерпані. Статут підтверджено за 24 роки до знищення Воздвиженського храму (в історіографії поширеною є думка, що храм було зруйновано у 1786 р.), а отже, рівно за стільки ж до припинення діяльності братства. Загалом зміст статуту вказує на унійний статус братства Чесного Хреста у Львові. Однак для з’ясування особливостей виконання братчиками братських артикулів на практиці необхідно провести спеціальне дослідження. Принагідно зазначимо, що окрім тексту братських артикулів, справа містить ряд інших документів, приєднаних до статуту штучно. Серед них: 1) декрет львівського офіціала Антонія Левинського для братства Чесного Хреста у Львові, від 1777 р., із застереженням про невиконання правил ведення реєстрів та організаційних

функцій братства в цілому (офіціал дорікає братству, що воно не веде жодних книг реєстру доходів та витрат, ще з 1730 р.) [9, арк. 5–5 зв.]; 2) інвентар церкви Чесного Хреста від 1777 р. [9, арк. 6–7] та ін. [9, арк. 8–33].

Джерело вперше вводиться до наукового обігу. При публікації джерел було взято до уваги попередній досвід видання кирилических текстів. Головним чином враховано методологічний підхід, який застосував І. Скочилиас у книзі «Собори Львівської єпархії XVI–XVIII ст.» [17, с. 131–132].

ДОКУМЕНТ

25 вересня*¹ 1762 р., Львів. – Лев Шептицький затверджує статут для братства при церкві Воздвиження Чесного Хреста у Львові

Лѣнѣ на Шѣтицахѣ Ш[ѣ]птицкій, Б[о]жїаю и С[в]ѣтагѣ Ап[о]столскагѣ пр[ѣ]стола бл[а]годатїю п[и]с[ко]пѣ лвовскій, галицкій и Камѣнца Подолскаго, архимандрита коммѣндатарїуш млѣцкій

Всѣмъ общѣ и коѣмуждо различн всѣхъ кагѣ сана хрїстовнымъ людѣмъ мирѣ ѣ Г[о]с[по]д и нашѣ архїарїйскоѣ бл[а]гословѣнїѣ прѣпославшѣ исвѣстнѣ творимъ, «кѣмъ внѣсѣнноѣ бысть кѣ намъ смиранно прошѣнїѣ за бл[а]говными и бл[а]гопослѣшными Ц[ѣ]ркви С[в]ѣтой Каѣоличѣскоѣ чадамы бл[а]городными парохїанами храмѣ Воздвижанїѣ Ч[ѣ]стнаго и Животвор[ѣ]щаго Кр[ѣ]ста Г[о]с[по]днѣ», вѣ градѣ Лвовъ*² нарицаѣмо [...] [...]»³, вѣ дїѣцїѣи нашой Лвовскоѣ*⁴, протопрѣсвѣтїѣи Лвовскоѣ*⁵ ѣ брѣтающомсѣ, да бы смѣ имѣ вѣ совокуплѣнїи и союзе братства мѣжѣскаго и жѣнскаго полѣ*⁶ жити и прѣбывати оѣсѣрднѣ жѣлающимъ, на сѣ бл[а]гословѣнїѣ нашѣ архїарїйскоѣ дати соисволили. Мы жѣ рассмотрившѣ сїѣи вѣщѣ Б[о]гѣ оѣгоднѣ, дѣшамъ хрїстовныхъ ко спасѣнїю рлѣ полѣснѣ и ко строѣнїю Ц[ѣ]ркви Б[о]жѣствѣнной бл[а]гопотрѣбнѣ, кѣ сицѣвомѣ имѣнамы ихъ намъ прѣдложѣнномѣ, молѣнїю пастырско прѣклоншѣсѣ жѣлаѣмїѣ тхѣдѣ союзе братства ѣ боѣго полѣ*⁷, властїю нашѣю архїарїйскою бл[а]гословимъ, оѣстановлѣмъ, оѣтвѣрждаѣмъ и оѣкрплѣмъ, и вонѣ всѣхъ кагѣ сана мѣжѣска[го] и жѣнска[го] *⁸ полѣ людѣмъ вѣписоватисѣ бл[а]гословимъ и соисволѣмъ: вѣписаннымъ жѣ до послѣднѣго исдѣханїѣ своѣгѣ житїѣ вѣ намъ прѣбывати и послѣдѣющїѣ оѣставы или артїклы нѣпрѣмннѣ хранити и содѣржати повѣлѣвѣмъ.

Оѣставы

сїѣсть артїкулы братскїѣ

Артїкулъ ѣ? **В** прѣгытїи кѣ союзе братскомѣ

Хотѣщїѣ до сѣгѣ братства встѣпити вѣ пѣрвѣхъ имѣть совѣсть свои чрѣс покѣтѣ ѣ чистити и С[в]ѣтымъ Тайнамъ причаститисѣ. Тажѣ по С[в]ѣтой Лїтѣргїи исповданїѣ вры С[в]ѣтой и послѣдѣющѣѣ ѣбѣцѣнїѣ при с[в]ѣщѣнникѣ парохїѣалномѣ и братїяхъ, приклоншѣ колѣн прѣд Царскими Враты вѣ ц[ѣ]ркви должѣнѣ сицѣ:

Вѣ имѣ О[т]ца, и С[и]на, и С[в]ѣтаго Д[ѣ]ха, амин[ѣ]. Посѣмъ,

Асѣ, им[ѣ]м р[ѣ]кѣ*⁹, встѣпѣючи до тогѣ при ц[ѣ]ркви сѣй С[в]ѣтой храмѣ Воздвижанїѣ Чѣс[т]наго Кр[ѣ]ста Г[о]с[по]днѣ*¹⁰ братства, ѣбѣаюсѣ Г[о]с[по]дѣ

Б[о]гү всамогүщомү вѣ Тро[и]ци С[в]»той диномү, вѣ намѣ до послднѣгү моагү исдыханія прабывати, цлымъ сардцѣмъ Г[о]с[по]дү Б[о]гү и Прѣч[и]стой Д[ѣ]в М[а]ріи сострадавшей*¹¹ врнѣ слүжити, пронаписаннымъ оуставомъ на сопроти-влѣтисѣ, но вѣ всѣмъ онѣѣ ликѣ ми мощно бѣдѣтъ хранити. Такѣ ми Б[о]гѣ допо-можѣтъ и навыннаѣ страсть Хр[и]с[т]ова.

Посѣмъ*¹², иматъ вѣ раѣстрѣ братскѣй вписанный быти, до скрынки братской золотый динѣ или лико сила гү исможѣтъ на свѣ, или на инюю потрабү царков-нюю дати, и маѣсто по ѣ статномъ братү дѣржати.

Артѣкүлѣ в?. **В** сѣссѣяхъ и совтованѣихъ

Вси братѣ, ащѣ навосможнѣ частѣ, понѣ расѣ вѣ мсѣщѣ должны сүтѣ до коагү ѣ баталища блисѣ царкви на сѣ избраннагү собиратисѣ и тамѣ прѣдѣ сдѣщү с[в]»щѣнникү парохѣалномү чиннѣ засждшѣ, ѣ потрабахъ промишлѣти. При хождѣнїи зѣ сѣссїи кождый братѣ иматъ грошѣ три до скрынки братской на потрабы царковнѣ дати. Аѣ бы жѣ который братѣ ради «ковой нүжды или прѣпѣтѣ навосмоглѣ всѣгда на сѣссѣихъ быти, сѣй динѣм расомѣ за вѣѣ годѣ золотый динѣ и грошѣ шѣстѣ дати бѣдѣтъ должѣн.

Артѣкүлѣ г?. **В** каснѣнїи братѣй свараивѣихъ

Ащѣ бы братѣ дѣнѣ дрүгагү вѣ врѣмѣ сѣссїи словомѣ оүкорилѣ, таковагү иматъ їарѣй сѣ братѣю на гривны сүдити и да ѣ скорблѣннагү нѣ ходнѣ прѣрѣпроситѣ накасати, ѣ скорблѣнный жѣ кѣ прощѣнїю иматъ склонитисѣ. Ащѣ би жѣ дѣрснүлѣ оүдарити сицѣвагү, нѣ токмѣ болшими гривнамы, но и сднѣмѣ вѣжи на дѣсоницѣ и инѣми карами должны каснитѣ. Нѣхотѣцго жѣ сүдү и винѣ на сѣбѣ прѣяти, имитѣ до сүдү нашѣѣ сылати.

Артѣкүлѣ д?. **В** повинности братѣй кѣ слүжбѣ Б[о]жой

Братѣ вси кром всѣкагү рѣчѣнїѣ кождой н[ѣ]д[ѣ]ли и с[вѣ]та прасничагү вѣ обрасѣ инѣмѣ людѣмъ должны сүтѣ до до царкви на обычноѣ набожанство ходити, всѣнощнагү и С[вѣ]той лѣтүргїи сѣ свѣцамы по диной или по дв пар слүжити, а ѣ строѣнїи царкви С[вѣ]той прѣ мышлѣти и всѣимѣ дѣнѣ за дрүгагү пачѣ жѣ за оүсопшихъ братѣй Б[о]гү молитисѣ.

Артѣкүлѣ є??. **В** вспоможѣнїи братѣй оүбогихъ

Ащѣ бы слүчилосѣ коагү братү вѣ рүкү помощи имютѣ подати и ѣгү хочѣи бы ї царковными грошми заратовати, а вѣ запомогшѣгосѣ абѣѣ добрати и до скарбонѣ царковной кром всѣкагү замѣдлнѣѣ дати. Пѣаницѣ жѣ и вотцѣ имнѣѣ своѣѣ власнаѣ расточающомү, ничто жѣ наповинны мү дати.

Артѣкүлѣ з?. **В** исбирѣнїи братѣй старшихъ и инѣихъ

Вѣ всѣкѣ годѣ ѣ нѣдлїи Пѣ миной вси братѣѣ совокүплѣны должны сүтѣ сѣ маждү сѣбѣ двоухъ на братѣй старшихъ исбрати сицѣваѣмѣ обрасомѣ: вѣ прѣвѣихъ имютѣ күпнѣ со с[вѣ]щѣнникомѣ парохѣалнымѣ прѣшлорочныхъ братѣй старшихъ выслүхати рахүнкѣ вѣ, такѣ сѣ приходѣ вѣ, «кү и сѣ расходѣ вѣ, посѣмѣ или давныхъ потвѣрдити, или новыхъ исбрати. Исбрѣнїи жѣ на врнѣѣ строѣнїѣ должны бѣдүтѣ присѣлгнүти. Такождѣ панамара и дѣдаскала искүснагү кѣ слүжѣнїю С[вѣ]той церкви, и дѣѣй поүчѣнїю, күпнѣ со с[вѣ]щѣнникомѣ имютѣ исбирати.

Артѣкүлѣ з??. **В** сокровищѣхъ братскомѣ

Скрынка братская сѣ пнѣсмы и инѣными вѣщѣама царковными иматѣ быти вѣ царкви или вѣ брата старшагү, или на инѣомѣ мѣстѣ бѣспѣчномѣ, двома замками

оукрпланна, от нихжа ключъ дѣнь въ брата старшагѹ, другѹй въ с[вя]щѣнника иматъ быти, которой самы ѹтбирати наповинны но при иныхъ двоухъ братѹй.

Артѹкѹль и?. **У** пограбаніи братѹй оґсопшихъ

ґда слҹчитсѹ коѡмѹ братѹ вѣмѣннагѹ сѡгѹ житѹ кѹ жыснѹ вчноѹ прѣставитисѹ, должны бѹдѹтѹ братѹ кѹпнѹ сѹ с[вя]щѣнникомѹ по тѡло оґсопшаго до ґѹ домѹ со свѣцами дойти и сѣѡ кѹ церкви принѣсши, сѹ набожанствомѹ гробѹ прѣдати, а ѹ дѹши ґѹ въ молитвахъ своихъ памѣтати, и тогѹ ради имѡютъ за грошъ братскѣѡ щорочнѡ чѣтиры слҹжбы Б[о]жѣѡ наймовати, три за братѹй оґсопшихъ, днѹй за братѹй живыхъ, на ныхъ жѡ вс на мовнѡ быти повинны. Кто бы жѡ нѡ бывшѡ вписанныѹ въ братство, симѹ обычаѡмѹ сѹ братствомѹ жѡлалъ пограбанъ быти, крѡвнѹю ґѹ за свѣц и трѹдѹ братствѹ на потрѡбы цѣрковнѣѡ должны бѹдѹтѹ нагородити.

Артѹкѹль ?? **У** касахъ с[вя]щѣнниковѹ и братствѹ

Ащѡ кто за дѹшѹ свою что кажѡтъ с[вя]щѣнниковѹ на молитвы с[вя]тѹ, до тогѹ братство нѡ иматъ вмишуватисѹ, но токмѹ что бѹдѡтѹ касано на цѣрков, сѣѡ должны бѹдѹтѹ исковати и на потрѡбы нѡ свои но цѣрковнѣѡ видавати.

Артѹкѹль і?. **У** рѡѡстрахъ братскихъ

Ради лҹчшагѹ раднѹй должны имѹти братѹй книгѹ сѹ папѡрѹ блогѹ сочинѣннѹю, въ нѣѹ жѡ имѡютъ записовати сѡсѣѹ, рѡѡстра приходѹ въ и росходѹ въ рахѹнкѹ, и рахѹнки щорочнѣѡ, и тѹюжъ книгѹ цло сохрѡнѣннѹ повинны бѹдѹтѹ показовати во врѣмѹ посщѣнѹй церкви, такѹ прѣчаѣстномѹ протопрѣсвѣтѡровѹ, якѹ и всѹтѡрѹ мѹ нѣралнымѹ.

Сѣѹ вс прѣднѡписаннѣѡ оґстави совокѹплѣнны въ имѹ Г[о]с[по]днѡ братѹй сохрѡншѡ, за прѣдстѡтелствомѹ Прѣнѡпороочноѹ Дѡ[ѡ]ви Марѣѹ*¹³ полҹчатъ всѡмогѹщагѹ и всѡвидѹщагѹ Б[о]га бл[а]годѡтѹ, и всѹ въ вѣмѣнномѹ сѣмѹ житѹ жѡлаѡмѹ, по долготныхъ жѡ трѹдахъ своихъ въ царствѣѹ нѡ[ѡ]бѡ[ѡ]сномѹ внѡцѹ нѡѹвѣдѡмѹй воспрѣймѹтѹ. Иѡвстѣѹйшагѹ жѡ ради оґвѣрѣнѹй тѹѡждѡ оґстави при исображанѣѹ обычной пѡчати, подписомѹ власной руки оґтвѣрждаѡмѹ. Данъ въ Лвов дн» кѣ?. Сѡптѡврѣѡ рѡ???в*¹⁴.

Лѣнъ ѡпис[ко]пѹ*¹⁵

Вѣдѣтѣск
печатки Леѡа Шепѣицького*¹⁶.

Антонѣѹ Лѡвнскѣѹ ѹ фѣцѣѡл*¹⁷

Вѣдѣл рукописѹв та стародрукѹв Нацѣѡнального музеѹ у Львовѣ ім. Андреѹа Шепѣицького. – Ф. Ркл. – Спр. 1124. – Арк. 1-4зв. Оригѣѡл. Стародрук. Автограф Леѡа Шепѣицького. Паперово-мастичний вѣдѣтѣск епископскѣѡї печатки Леѡа Шепѣицького. Автограф Антонѣѹ Левинскѣѡго. Вѣдѣтѣск печатки НМЛ, неправѣлнѣѡї форми, із легендоѹ: “† Печѡтѹ Ц[ѣрков]ного мѹсеѹ в’ Львов”. Мѡѡ – церковно-слов’ѡнська.

*¹ Згѣдно з оригѣѡлом (за Юлѣѡнським календарем).

*² Тѣтул церкви: “Воздѡвѣжанѹй Чѡ[ѡ]стнаго и Живѡтвор[ѡ]щагѡ Г[о]с[по]днѡ” въ градъ Львов”, вписаний скорописом.

- *³ Текст відсутній.
- *⁴ Слово “Лвовской” вписане скорописом.
- *⁵ Так само.
- *⁶ Слова “мужа́скаго и жа́нскаго полу́” вписані скорописом.
- *⁷ Слова “и́ боа́го полу́” вписані скорописом.
- *⁸ Слова “мужа́скаго и жа́нскаго полу́” вписані скорописом.
- *⁹ У цьому місці тексту присяги братчик, котрий вступав до церковного братства, виголошував своє ім'я та прізви́ско (прізвище) [35, с. 441–442].
- *¹⁰ Титул церкви вписано скорописом.
- *¹¹ Текст титуляції та імені Святої: “Пра́ч[и]стой Д[а́]в М[а]рії сострадавшей”, вписаний скорописом.
- *¹² Завершальна частина тексту братської присяги надрукована дрібним шрифтом.
- *¹³ Текст титуляції та імені Святої: “Пра́чапорочно́й Д[а́]ви Ма́рії”, вписаний скорописом.
- *¹⁴ 29 вересня 1762 р. (за юліанським календарем).
- *¹⁵ Автограф Лева Шептицького (1749–1779 рр.) — греко-католицького єпископа, митрополита київського.
- *¹⁶ Відтиск митрополичої печатки Лева Шептицького. Паперово-мастична (папір черпаний), велика, кругла. На печатці зображено герб Атанасія Шептицького. Легенда містить нерозбірливий текст. Усередині щита вміщено елементи герба “Шептиці” (підкова, над нею хрест, зліва від підкови стріла, спрямована вгору) [37, с. 23–29].
- *¹⁷ Автограф Антонія Левинського († 1778 р.) — писаря Львівської генеральної консисторії, апостольського протонотарія, офіціала львівського [17, с. 39, 46, 276].

Література

1. Відділ рукописів Львівської наукової бібліотеки ім. В. Стефаника НАН України (далі – ЛНБ). – Ф. БА. – Спр. 68. – Арк. 3–6 зв.
2. ЛНБ. – Ф. АСП. – Спр. 113. – Арк. 1–18.
3. ЛНБ. – Ф. Осс. (II) – Спр. 3391. – Арк. 1–16.
4. Відділ рукописів та стародруків Національного музею у Львові (далі – НМЛ). – Ф. Ркк. – Спр. 91. – Арк. 1–13.
5. НМЛ. – Ф. Ркк. – Спр. 357. – Арк. 1–5 зв.
6. НМЛ. – Ф. Ркк. – Спр. 128. – Арк. 1–12 зв.
7. НМЛ. – Ф. Ркк. – Спр. 177. – Арк. 1–17.
8. НМЛ. – Ф. Ркк. – Спр. 94. – Арк. 1–4 зв.
9. НМЛ. – Ф. Ркл. – Спр. 1124. – Арк. 1–33 зв.
10. НМЛ. – Ф. Ркл. – Спр. 68. – Арк. 2–5.
11. Інститут рукопису Національної бібліотеки України ім. В. І. Вернадського НАН України (далі – ІР НБУ). – Ф. 18. – Спр. 153–154. – Арк. 1–12.
12. ІР НБУ. – Ф. 18. – Спр. 415. – Арк. 1–14.
13. Архив Юго-Западной России (далі – АЮЗР). – Киев: Типография Императорскаго Университета Св. Владимира, 1904. – Ч. 1. – Т. 10. – 967 с.
14. АЮЗР. – Киев: Типография Императорскаго Университета Св. Владимира, 1904. – Ч. 1. – Т. 11. – 772 с.
15. Копыстянский А. Материалы, относящиеся к истории Львовского ставропигиона в 1700–1767 гг. // Сборник в память 350-летия Львовского ставропигиона. – Львов: Ставропигийский институт, 1936. – Ч. I. – 284 с.
16. Лотоцкий Ю. Правила для православного братства, учрежденного 1736 года при Петропавловской церкви в г. Каменц Подольскомъ // ПЕВ. Неоф. отдел. – Каменецъ-Подольскій: Тип. Свято-Троицкого братства, 1863. – № 11. – С. 435–441.

17. Скочилас І. Собори Львівської єпархії XVI–XVIII століть. – Львів: Вид-во Українського Католицького Університету, 2006. – 446 с.
18. Сецинский Е. Уставъ православного братства, учрежденнаго, 1736 г. при Николаевской церкви мстечка (нын села) Бахтына Ушицкаго узда // ПЕВ. Неоф. Отдел. – Каменецъ-Подольскій: Тип. Свято-Троицкого братства, 1865. – № 14. – С. 627–639.
19. Синицкий Д. Каменецкій Свято-Троицкий первоклассный монастырь // ПЕВ. Неоф. Отдел. – Каменецъ-Подольскій: тип. Свято-Троицкого братства, 1868. – № 21. – С. 687–691.
20. Книга братства при церкви Св. Великомуч. Теодора Тирона въ Львов // Встникъ “Народного дома”. – Львов: Печатня Ставропигійскаго Института, 1906. – Ч. 2. – Год 24 (2). – С. 37–40.
21. Блажейовський Д. Поважні осяги та великі втрати. Список єпархій, парафій та монастирів від Попраду по Дніпро (1768–1991). – Львів: Каменярь, 2008. – 463 с.
22. Бокало І. Втрачені дерев'яні церкви Львова. Локалізація та реконструкція // Вісник Інституту “Укрзахідпроектреставрація”. – Львів: Інститут Укрзахідпроектреставрація, 2005. – № 15. – С. 22–37.
23. Долинська М. Історична топографія Львова XIV–XIX ст. – Львів: Вид—во Національного університету “Львівська політехніка”, 2006. – 356 с.
24. Ісаєвич Я. Джерела з історії української культури доби феодалізму XVI–XVIII ст. – К.: АН УРСР, 1972. – 83 с.
25. Капраль М. Національні громади Львова XVI–XVII ст. (соціально-правові взаємини). – Львів: Піраміда, 2003. – 440 с.
26. Кметь В. Церква св. Миколая у Львові // Оранта. Суспільно-релігійна газета. – Львів, 2007. – № 12. – (Режим доступу: <http://oranta.lviv.ua/archives/16>).
27. Крип'якевич І. Історичні проходи по Львові. – Львів: Апіорі, 2009. – 116 с.
28. Лабенскій Ф. Русскія церкви и братства на предградіяхъ львовскихъ // Оттискъ изъ “Встника Народного дома”. – Львовъ: Печатня Ставропигійскаго Института. – 40 с.
29. Лазорак Б. Публікації документів до історії “Confraternitatis stauropigianae leopoliensis” (1848–1904) // Дрогобицький краєзнавчий збірник. – Дрогобич: Коло, 2008. – Вип. 11–12. – С. 571–574.
30. Лазорак Б. Публікації документів до історії “Confraternitatis stauropigianae leopoliensis” від поч. XX ст. до сьогодення // Історична панорама: Зб. наук. ст. ЧНУ. Спеціальність “Історія”. – Чернівці: Рута, 2009. – Вип. 8. – С. 99–102.
31. Лукашова С. Миряне и Церковь: религиозные братства Киевской митрополии в конце XVI века. – Москва: Институт славяноведения РАН, 2006. – 320 с.
32. Мицько І. До історії Львівських церков // Львів. Історичні нариси. – Львів: Інститут українознавства, 1996. – С. 90–102.
33. Назарко І. Київські і Галицькі митрополити. Біографічні нариси (1590–1960). – Торонто: Вид-во оо. Василіан, 1962. – 269 с.
34. Скочилас І. Адміністративно-територіальний устрій Львівської єпархії в першій половині XVIII ст.: межі єпархії, поділ на офіціалати та деканати (спроба картографування) // Картографія та історія України. – Львів; Київ; Нью-Йорк: Вид-во М. П. Коць, 2000. – С. 149–169.
35. Словник староукраїнської мови XIV–XV ст. – Т. 1.: А–М. – Київ: Наукова думка, 1977. – 632 с.
36. Фелонюк А. Передмістя Львова другої половини XVII–XVIII ст.: Адміністративно-правовий статус та соціотопографія: Автореф. дис.. на канд. іст. наук. – Львів 2009. – 19 с.
37. Хаварівський У. Герби Львівських владик в Унії з Римом (1667–2007). – Тернопіль: ТОВ “Новий колір”, 2008. – 112 с.
38. Шустова Ю. Документы Львовского Успенского Ставропигийского братства (1586–1788): Источниковедческое исследование. – Москва: Рукописные памятники Древней Руси, 2009. – 648 с.

39. Encyklopedia katolicka / Redaktor naczelny ks. dr. Eugeniusz Ziemann. – Lublin: Katolicki uniwersytet Lubelski Jana Pawła II, 2006. – T. 11: LU – “Maryawita”. – 1488 s.
40. Lorens B. Unickie bractwo Świętego Onufrego w Jarosławiu // Zeszyty naukowe Wyższej Szkoły Pedagogicznej w Rzeszowie. Seria społeczno-pedagogiczna i historyczna. Historia 8. – Rzeszów, 1999. – № 36. – S. 63 – 71.

Bohdan Lazorak

Regulation of Leon Sheptytsky for Lviv fraternity of Exaltation of the Holy Cross

The article consists of an introduction and a document. In a preface the short review of historiography of church fraternities is given, which were located in the suburbs of the city Lviv during the XVI - XVIII centuries. The institutional-regulatory role of the fraternity regulations is analyzed, their content and type of form in the second half of XVIII century are characterised. Also unknown regulation of the Lviv church fraternity of Exaltation of the Holy Cross is published, which was confirmed by Leon Sheptytsky in 1762.

Key words: church fraternity, regulation of fraternity, Lviv church fraternity of Exaltation of the Holy Cross.

Krzysztof Latawiec,

*doktor, adiunkt Zakładu Historii Krajów Europy Wschodniej
Instytutu Historii Uniwersytet Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie,*

Andrzej Szabaciuk,

*magister, doktorant
Instytutu Historii Uniwersytet Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie*

Kwestia przywrócenia Kościoła greckokatolickiego w Królestwie Polskim w latach 1905–1906

Питання відбудови Греко-Католицької Церкви у Польському Королівстві в 1905-1906 рр.

Ключові слова: Польське Королівство, Греко-Католицька Церква, політика визнання, Галичина, Православна Церква.

Kościół greckokatolicki na terenie Imperium Rosyjskiego ostatecznie zlikwidowano 11/23 maja 1875 r., kończąc w ten sposób systematycznie prowadzoną przez wiele lat akcję „jednoczenia z prawosławiem” członków Kościoła unickiego w carskiej Rosji. Wbrew oczekiwaniom władz, „kwestia unicka” nie uległa samoistnemu rozwiązaniu wraz z likwidacją Unii, czego widocznym dowodem był masowy opór ludności wobec siłą narzuconego prawosławia. Sami Rosjanie nie mieli złudzeń co do charakteru „aktu zjednoczenia”. Nawet ober-prokurator Synodu Świętobliwego Konstantin Pobiedonoscew, który w październiku 1881 r. przebywał z wizytą w generał-gubernatorstwie warszawskim [5, knlb.], zdawał sobie sprawę z „gorzkich, nieszczęsnych następstw politycznego awanturnictwa roku 1875”. W prywatnej korespondencji z Jekatieriną Tiutczew pisał: „Ruscy ludzie, którzy żyjąc w Polsce przez 300 lat, nie zwracali się w stronę